

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

Birger Hansted,
Hvorledes bør Kampen
imod Socialdemokratiet
tages op.

INDUSTRI-
FORENINGEN.

329 Ham gl

1889.

Rampen imod Socialdemokratiet.

eller i Del Hæftet Nr. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Noblesse oblige.

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

80-33.

Hvorledes bør
Kampen imod Socialdemokratiet
tages op?

Et Foredrag,

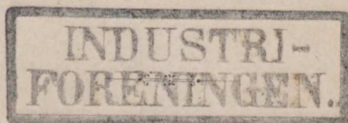
holdt i

Højres Arbejder- og Vælgerforenings 5te Areds d. 21 Januar 1889,

samt udgivet og forlagt af

Girger Hansted,

cand. mag.

Kjøbenhavn.

Thieles Bogtrykkeri.

1889.

Alle Arbejderbenner

og

højsindede Arbejdsgivere

tilegnet.

Forord.

Efterstaaende Skrift er ingen ordret Gjengivelse af det i Højres Arbejder- og Vælgerforenings 5te Kreds holdte Foredrag. Uden nogensteds at bryde Gangen i Foredraget, har jeg tilladt mig hift og her at foretage mindre Endringer, Afkortninger eller Tilføjelser. Ved at udgive mit Foredrag i Trykken ledes jeg af Haabet om i videre Kreds at vække Interesse for Foranstaltninger til Fremme af den arbejdende Klasses Vel og til Befæstelse af den sociale Fred.

Forfatteren.

Naar jeg iaften, m. H., for denne Forsamling opkaster Spørgsmaalet om, hvorledes Kampen imod Socialdemokratiet bør tages op, tvivler jeg ikke om, at Flertallet af de her tilstedeværende Medlemmer af Foreningens 5te Kreds ville synes, at dette er et underligt og ubetimeligt Spørgsmaal, eftersom Kampen imod Socialdemokratiet uimodsigeligt er blevet ført i en Arrække saavel i Pressen som fra det konservative Partis Talerstole og intetsteds med større Kraft og Energi end netop i Kjøbenhavns 5te Kreds, netop herude paa Nørrebro, hvor Socialdemokratiet har en af sine stærkeste Fæstninger i Danmark. Med berettiget Stolthed vil De, m. H., kunne pege paa den energiske og dygtigt ledede agitatoriske Virksomhed, som Kredsen Bestyrelse har organiseret. Men trods dette, maa De indrømme mig, at Udbyttet af denne Kamp, naar der sees bort fra det rent politiske Udbytte, Er=

obringen af nye Stemmer for Højre, kun har været yderst tarveligt.

Det vil være uklogt at nægte det; thi Faktum er og bliver det dog, at Socialdemokratiet saa langt-
fra er overvundet, at det tværtimod Aar for Aar har
vundet i Styrke og Udbredelse. Navnlig er Social-
demokratiets Udbredelse i Løbet af de sidste Aar i
Smaabyerne og Landkredsene blandt Husmænd og
Landarbejdere skiftet til at fremkalde nogen Bekym-
ring. En stor Del af Skylden for, at de sidste
Aars Bestræbelser for at hæmme den socialistiske
Bewægelses Fremskriden have baaret saa ringe Frugt,
tilfalder selvfølgelig vor politiske Oppositions Væsen
med Arbejderpartiet, men ingenslunde den hele Skyld.

Langt mere end den unaturlige Alliance, der
stiltiende er indgaaet imellem den besiddende Gaard-
mandsstands og det revolutionære Arbejderpartis
Førere, imellem Liberalismen og dens yderste, dens
skarpeste Modsatning, Socialismen, har den Om-
stændighed bidraget til at lette Arbejdet for de social-
demokratiske Agitatorer, og til at drive Arbejderne
massevis i Armene paa Socialismen, at altfor
Mange af de Mænd, hvis sociale Stilling giver
dem en Slags Førerrang, som større Godsejere,
Fabrikanter og Industri drivende i det daglige Liv

glemme, at man ikke kan kæmpe imod Socialdemokratiet uden samtidig at kæmpe for Fremme af Arbejdernes Vel.

Mærke Arbejderne, at hvad der tales til Gunst for Standen, kun er tomme Graaser, og at ingen daadkraftig Villie staar bag ved Ordene, lade de sig med Lethed lokke over til Socialdemokratiet, hvor de dog til en vis Grad kunne varetage deres Standsinteresser. Saalænge der i Fabrikanternes og de Industriadrivendes Klasse findes et stort Antal Mænd, som i Praxis ere udførte Tilhængere af Manchestertheoriene, af Frinæringens, Frihandelens og den ubundne økonomiske Friheds Principer, Mænd som betragte Arbejdernes Arbejdskraft som en Vare, som de kunne udbytte efter Behag, naar blot den betingede Pris bliver betalt, ja som uden Betænkning benytte Konjunkturerne til at skaffe sig Fordeel paa Arbejdernes Bekostning, vil det være saa godt som umuligt i Skrift eller Tale at overbevise Arbejderne om Usandheden af det socialistiske Evangelium. En enkelt Fabrikants Brutalitet, Hensynsløshed eller Uretfærdighed gjør ofte mere Skade end en hel Snes socialistiske Agitatorer tilsammen.

Rampen imod Socialdemokratiet maa altsaa være en Kamp for Arbejdsstandens Interesser, en

Kamp ikke alene for at værne og beskytte Arbejderne imod deres socialistiskfjendede Kammeraters Tyranni og Overgreb, men en Kamp for Forbedring af Arbejdernes Aar i pekuniær, intellektuel og moralsk Henseende, en Kamp hvis Maal virkelig er at beskytte Arbejderne imod Undertrykkelse og Overgreb, ligegyldig om det er Kammerater eller Arbejdsherrer, der gøre sig skyldig i en saadan Fremfærd, en Kamp for at hjælpe ham til en saadan Stilling i Samfundet, at han, saafremt han ikke er uduelig i sit Fag, driftsældig eller udsvævende, med nogenlunde Tryghed kan gaa Fremtiden i Møde.

Jeg beder Dem, m. H., at forstaa mig ret. Det er langt fra min Mening at ville insinuere, at de Herrer Fabrikanter og Industridrivende, der have fylket sig om Højres Banner, ere mindre humane og arbejdsvenlige end deres Kollegaer, der staa paa Oppositionens Side. Der gives i begge Lejre humane og inhumane Arbejdsgivere; men gennemgaaende troer jeg, at Flertallet af de danske Fabrikanter og Industridrivende uden Hensyn til om de ere konservative eller liberale, stille sig ligegyldigt overfor Spørgsmaalet om Socialismens Bekæmpelse og foretrække at lukke Djnene for Socialdemokratiets Tilvæxt, fremfor at taale Indgreb i

deres hidtidige Ret til at udbytte Arbejderne efter Behag. Af og til farer der maaske igjennem saadanne Mænds Hjerne en Tanke om, at deres Handlemaade kan fremfalde en Regnskabsdag; men da der ingen nær Udsigt er til et socialt Opgjør, sthydes Tanken bort med den Bemærkning, at Fremtiden faar sørge for sig selv. Sa mange af disse Mænd ville, saafremt de skulde vælge imellem Socialismen og den antisocialistiske Bevægelse, som jeg i Aften skal gjøre nærmere Rede for, ubetinget vælge Socialismen, som den Bevægelse, der volder dem mindst Bryderi og gjør mindst Indgreb i deres Driftsmethode. Yderlighederne berøre hinanden. Egoismens og Individualismens Tjenere og Socialismens Apostle mødes skjøndt svorne Fjender i fælles Modstand imod Humanitetens berettigede Krav.

Heldigvis tænke dog langt fra alle danske Arbejdsgivere saa egoistisk; men der gives ogsaa hos os blandt Fabrikanter og Industriadrivende overmaade mange Mænd, hvem deres Undergivnes Vel ligger varmt paa Sinde. Til disse Mænd retter jeg nærmest Opfordringen til uden Frygt at tage Kampen imod Socialdemokratiet op, det er i den Henseende ligegyldigt, om de høre til den danske Industris Fyrster eller ere Indehavere af mindre Fabrik anlæg,

Bilag 2. Hæftet 'Bog om den danske Industri'

ja jeg kunde fristes til at tilføje, at det er ganske ligegyldigt om de i politisk Henseende nære konervative eller liberale Anskuelser. Thi i Kampen imod Socialdemokratiet gjælder til syvende og sidst hverken Højre eller Venstre. Overfor den revolutionslystne Socialisme bør alle Venner af den borgerlige Orden, ja enhver Mand, der har sin Konge, sit Folk og sit Fædreland kjær, uden Hensyn til politisk Farve stille sig paa det Bestaaendes Side.

Socialdemokraterne selv erkjende fuldt ud, at de staa i lige saa fjendtligt Forhold til de liberale Partier som til de konervative; thi i Gothaprogrammet hedder det udtrykkeligt:

„Arbejdets Befrielse kan kun være Arbejdsklassens Værk; i Forhold til Arbejderne ere alle andre Klasser kun en reaktionær Masse“.

Den samme Tanke er ofte blevet fremsat i den danske Socialdemokrat med Tilføjelse af, at den politiske Alliance med Bondepartiet og de Liberale kun er indgaaet af politiske Bevæggrunde og ikke, fordi man igrigt har noget tilovers for sine Allierede.

Nu vil De, m. H., maaske spørge mig, om jeg har Ret til at betragte Socialdemokratiet som saa faretruende, at der er Grund til at organisere en virkelig Kamp derimod. Mænd som dem der spør

an i Rømersgade, formaa jo ikke at indghe megen Respekt. Det er derfor ganske naturligt, at et stort Flertal indenfor Højre betragter Socialdemokratiet som en langt uvæsentligere Modstander end Partiets politiske Modpart, de forskjellige Fraktioner af det fordums forenede Venstre, og det forbauser mig ikke, at et stort Antal højt ærede Meningsfæller trods Socialdemokratiets snart tyveaarige Agitation i Danmark have kunnet fastholde det Indtryk af, at hele den socialdemokratiske Bevægelse er Gjøgl og Humbug, som den national-liberale Presse i Begyndelsen af Halvfjerdserne stræbte at fremkalde hos sine Abonnenter. De national-liberale Blade forstod ikke Socialdemokratiet, det hele Røre traf dem saa uforberedte, Partiet havde havt mere ideale Interesser at beskæftige sig med end Spørgsmaal om Arbejdernes Naar og Fattigdom. Som Skjul for deres egen Uvidenhed valgte de da den uheldige Udvej at gjøre Løjer med Bevægelsen og de Mænd af Arbejderklassen, der førte Ordet paa de socialdemokratiske Talerstole. Det skal villig indrømmes, at det store Flertal af de socialdemokratiske Talere frembød Stof nok til Latter; men ikke desto mindre var denne Maade at bekjempe Bevægelsen paa et taktisk Misgreb; thi Arbejderne, der meget vel kunde

være alvorlige Mænd, fordi de ikke forstod at holde Tungen i Ave, naar de betraadte en Talerstol, harmedes over at see deres Ord gjorte til Løjer istedenfor at møde nogen Smødekommenehed og noget Forsøg fra de herskende Klassers Side paa at raade Bod paa enkelte af de virkelige Onder, som bragtes for Dagen i Socialdemokraternes Diskussionsmøder. Som Følge heraf fastede de sig uden Betænkning i Armene paa Socialdemokratiet for ved Fagsammenslutning at fremme deres Standsinteresser.

Ligeoverfor Mænd, som endnu tro, at hele Bevægelsen er Gjøgler og Humbug, der kun tilsigter at skaffe nogle enkelte Førere et mageligt Levebrød, og som paaftaa, at Arbejderen ingen Grund har til Utilfredshed, naar han forøvrigt er slittig og hverken forfalden til Drif eller andre Udskejelser, vil jeg bestemt hævde, at en saadan Opfattelse mildest talt er en total Vildfarelse, og jeg vilde meget beklage om nogen Mand, der indtager en fremragende Stilling indenfor Højre, vilde misbruge sin Autoritet til at gjøre Propaganda for en Anskuelse, der kun var god Latin i Begyndelsen af Halvfjerdsjerne; men forlængst er blevet modbevist af Kjendsgjerningerne.

Den Samfundsfjende, der skal bekæmpes, er ikke blot den Samling Arbejdere, hvis Hovedkvarter

er Forsamlingsbygningen i Rømersgade; men det internationale Socialdemokrati, der Verden over samler sig og organiserer sig for engang, naar Tidens Fylde kommer, at give det nu bestaaende Samfund Dødsstødet og paa dets Ruiner at proklamere den socialistiske Stat. *) Om det vil komme saa vidt, afhænger ene og alene af den Maade, hvorpaa

*) „Der gives kun to Veje, ad hvilke vi ville kunne naa vort Maal, Privatejendommens Afskaffelse. Den ene er ved Indførelse af en fuldkommen demokratisk Forfatning lidt efter lidt ad Lovgivningens Vej at tilintetgjøre den private Kapital. Den anden, ulige kortere Vej er **den voldsomme Expropriation**, Privatkapitalisternes Udryddelse med eet Slag, **ligemeget ved hvilke Midler**. Udgangen af Krisen afhænger af Kapitalisterne selv“.

„Man skal blot ikke ræddes for den eventuelle Anvendelse af Vold. Historien lærer os, at nye Ideer i Reglen først ere bleve anerkjendte efter en voldsom Kamp, og at de nye Ideers Forkæmpere altid have søgt at træffe Fortidens Repræsentanter saa dødelig som mulig. Jeg erindrer gjentagende om 1789 og 1848“.

Bebel: Arbejderbevægelsens Maal, Pag. 32.

I en Piece „Revolution eller Reform“ eller „Hvad skal det tydfte Socialdemokrati gjøre?“ hedder det Pag. 15:

„Alle Midler til at naa vort Maal ere os velkomne. I den Henseende gives der paa Spørgsmaalet Revolution **eller** Reform kun Svaret Revolution og Reform. Paa den Dag, hvor Revolutionen synes os at gavne vor Sag bedst, kaste vi Reformkravet bort og gjøre os rede til den store Kamp“.

Kampen bliver ført imod Partiet. Er man blind for Faren og fordyber sig i den politiske Strid og Kjævl med Tilfidesættelse af de sociale Opgaver, som vente paa en tilfredsstillende Løsning, er det ingen Tvivl underkastet, at man en skøn Dag vil blive højest ubehagelig overrasket ved Synet af de opmarscherende Arbejderbatailloner.

Lad Dem ikke skuffe, m. H., af den tilflynende Ro, der hersker i Socialdemokratiets Lejr. Den vidner kun om Fjernerne's Evne til at holde Masserne i Ape, og denne Ro bør snarere indgyde Frygt end Tillid. Socialdemokratiet gaar principmæssig ikke med til nogen Rejsning, som kun vil indbringe det Prygl og blodige Pander; men benytter Tiden til at organisere sig til den forestaaende Hovedkamp. Dets Fjere ere overordentlig omhyggelige for at afholde Arbejderne fra enhver Volds handling, fordi de ved, at saadanne unyttige Volds handlinger kun ville bidrage til at henlede Autoriteternes Opmærksomhed paa Partiet og umuliggjøre dets Organisation. Af Anarchisterne føres Kampen med Snigmord og meningsløse Opstande; men det egentlige Socialdemokrati har endnu intet Blod paa sin Samvittighed.

De erindre saaledes Alle, m. H., hvilke idelige Uroligheder og Tumulter, der tidligere har fundet

Sted i Belgien. Mord, Plyndringer, Fabrikbrande, Kamp med Militæret og Skjændselsgjerninger af enhver Art have hørt til Dagens Orden, hvergang Arbejderne have faaet Lyft til at proklamere den „sorte“ Strife. Arbejderforholdene ere i Belgien slettere end i noget andet europæisk Land, og Modfætningen mellem enkelte Borgeres Rigdomme og den almindelige Pauperisme er uhyre. Jordbunden er altsaa yderst gunstig for Kommunismens Udbredelse, og det store Flertal af belgiske Arbejdere have i en lang Række været Medlemmer af forskellige revolutionært-socialistiske eller anarchistiske Samfund. Men trods det, at Arbejdernes Aar ere ligesaa usle som tidligere, har det i Belgien været forbi med de blodige Optøjer fra det Øjeblik af, at det socialdemokratiske Arbejderparti, der blev dannet August 1885, har faaet Hovedindflydelsen paa de belgiske Arbejdere. Nu er der roligt i Belgien. Hvad der skete for et Par Maanedes siden, var kun den sidste Krampetrækning af det døende revolutionære Socialistsamfund, og Roligheden vil ikke blive forstyrret, saalænge Arbejderpartiet er beskæftiget med sin Organisation; men denne Rolighed er sikkert langt mere faretruende for Belgien end de anarchistiske Revolter og Dynamitattentater. Den

Samme Stilhed hersker overalt i de Lande, hvor Socialdemokratiet er det eneste eller har Overvægten over de andre revolutionære Arbejdersamfund. Men denne Ro er kun Havbliket før den kommende Storm.

For at aflede denne Storm, bør man intet Offer sky. Socialdemokratiet maa for enhver Pris forhindres i at fuldføre sin Organisation. I den Hensigt maa man sætte alting ind paa at forvandle Arbejderne fra det bestaaende Samfunds Tjender til dets Venner. Thi Socialdemokratiets Udbredelse betyder kun, at der i Arbejdsforholdene hersker Rødstilstande, som paa en eller anden Maade maa staffes tilside for at Arbejderne paany kunne føle sig tilpas i det gamle Samfund.

Den fuldstændige Omvæltning af alle hidtidige Arbejdsforhold, som i Slutningen af forrige Aarhundrede fremkaldtes ved Dampmaskinens Indførelse i Industriens Tjeneste, havde paa den ene Side et hidtil ukjendt Opsving af Nationalvelstanden og Grundlæggelsen af store private Formuer til Følge, men paa den anden Side en stadig forøget Sum af Lidelser og Nød for Arbejderne, der delvis mistede deres tidligere Selvstændighed og lænkebandtes til et stedse mere ensformigt Arbejde, jo mere rationalt Principet om Arbejdets Deling gennemførtes, ja endog

udblyttedes til det yderste under den voldsomme Konfurrence, som Proklameringen af Frihandelens og Frinceringens Principer gav Stødet til. Alager over urimelig lang Arbejdstid, Sulteløn og umenneskelig Behandling, særlig af Kvinder og Børn, lyde i Begyndelsen af dette Aarhundrede fra alle Industri-landenes Arbejdere, og mange Steder var Forholdet i Fabrikkerne i Virkeligheden utaaaleligt og nedbrød ikke blot Arbejdernes Sundhed men undergravede tillige deres Moral og Religiositet og udryddede enhver Følelse af deres Menneſkeværð.

Slet Behandling, utilstrækkelig Føde i Forbindelse med Gang til Drukkenſkab og kjønslig Udfvævelse forvandlede i kort Tid Industriarbejderne, Mænd ſom Kvinder, i de Lande, hvor Maſſin-fabrikationen havde naaet ſin højeſte Udvikling, til en Samling af Proletarer, hjælpeløſe, legemligt og aandeligt nedbrudte Væsner, hvis uſle og elendige Forhold i Sammenligning med de foregaaende Aarhundreders Haandarbejðeres Kaar hos alle humane Menneſker maatte vække den dybeſte Medynk og hos de beſiddende Klaſſer tillige Frygt for ſmitſomme Sygdommes Udbredelſe og borgerlige Uroligheder. Værſt ſtod det til i Storindustriens Hjemland, Storbritannien og Irland.

Hvis man troer, at Kommunisterne Fried. Engels og Karl Marx' Skildringer af de engelske Arbejdsforhold i den første Halvdeel af dette Aarhundrede ere overdrevne eller farvede for at vække Misfor-
 nøjelse eller Klassesad, behøver man blot at læse de tykke Foliaenter, der indeholde de britiske Arbejds-
 kommissioners Indberetninger til Regjeringen. Man vil deraf uundgaaelig faa Indtryket af, at Til-
 standene vare saa frygtelige i Fabriker og Bjerg-
 værker, at de kommunistiske Forfattere ikke behøvede at udpynte den nøgne Virkelighed. Hver eneste
 Side i disse bindstærke Foliaenter, der kun indeholde tørre Virkelighedsffilddringer, fortæller om saa megen
 Nød, at man meget vel forstaar, at den human-
 tænkende Deel af Befolkningen maatte oprøres og
 tilskynde Regjeringen til ved Udstedelsen af en
 virkelig Fabriklov at sætte Grændser for Fabrikant-
 ternes Udbytning af deres Arbejdere.

De første indskrænkende Bestemmelser, som dannede Grundlaget for den engelske Fabriklov-
 givning, gjaldt kun Børns og unge Personers
 Arbejde forsaavidt de vare beskæftigede i Bom-
 uldspinderierne. Fra Begyndelsen af Trediverne
 indtil Udstedelsen af Fabriks- og Værkstedsløven
 af 1878, der kodificerede de tidligere Fabriks- og

Bærkstedtslove, drog den engelske Fabriksløvgivning langsomt og yderst forsigtigt først alle textile Industrier, dernæst de ikke textile Industrier og endelig alle Bærksteder ind under sit Myndighedsomraade, samtidig med at den foruden Børn og unge Personer af begge Køn inddrog voksne Kvinder i de beskfttede Personers Klasse. Med Modifikationsloven af 1878 var der for alle beskfttede Personer i alle Industrier og Erhverv indført en Normal- eller, om man hellere vil, en Maximalarbejdsdag og dermed i Virkeligheden en Normalarbejdsdag for alle Arbejdere.

Hverken Arbejdsgivere eller Arbejdstagere have nogeninde ytret Klage over Normalarbejdssdagens Følger, men betragte gjennemgaaende Principet om Lovens Fastsettelse af Arbejdsdagens Længde med Velvillie, om der end stadig indenfor Lovens Ramme gjør sig Bestræbelser gjældende for enten at udvide eller yderligere at indskrænke Normalarbejdsdagens Længde.

Men trods det, at Arbejdsforholdene i de engelske Fabrikker og Bjergraværker i Begyndelsen af Trediverne vare saa oprørende som mulig, og de enkelte humane Fabrikanter eller Mineejere, som der naturligvis gaves, intet magtede at gjøre for deres Arbejdere,

uden at udsætte sig for at lide Skibbrud i den vilde Konfurrence, som førtes af Flertallet af Arbejdsgiverne, fandtes der dog een Mand, som ikke tog i Betænkning i Fabrikanternes Interesse at fraraade Statens Indblanding i Arbejdsforholdene. Mandens Navn var Nassau W. Senior.

Med største Selvfikkerhed udslyngede han den Paastand, at Staten manglede Ret og Tøje til at give indskrænkende Bestemmelser om Arbejdstidens Længde, og at det var en meget slet Tjeneste, Staten vilde vise Arbejderne, om den traf Bestemmelser til at forhindre Arbejderne, de slittige Arbejdere vel at mærke, i at benytte deres fulde Arbejdsdag til at tjene Penge. Det maatte dog være Arbejdernes selvfikere Ret at arbejde, saameget som de lystede, og hvem vilde vove at hindre en slittig og stræbsom Arbejder i at tjene Penge til sit eget og Familiens Underhold ved at arbejde, saalænge som hans Kræfter tillod det. I Arbejdernes Interesse vilde Nassau W. Senior derfor nedlægge en bestemt Indsigelse imod Indførelsen af en Normalarbejdsdag.

Saadanne Ord klang smukt for dem, der intet nærmere Bekjendtskab havde til Arbejdsforholdene. Man maatte paa Forhaand beundre Nassau W. Seniors Optræden, der tilshneladende vidnede om

*Reger. Familien Nassau W. Senior ikke en Arbejdsdag - en lang Arbejdsdag
for sig selv og sine Arbejdere - og for sig selv og sine Arbejdere*

sjelden Humanitet og Retteænenhed; men havde man kastet et Blik bag Koulisjerne og seet hvorledes Fabrikkerne bar sig ad med at fremloffe Arbejdslyst hos deres Arbejdere, eller gjennembladet de engelske Arbejderkommissioners Beretninger, gif Glandsen af Nassau W. Seniors Humanitet.

Men Fabrikkerne og det politiske Parti, Whiggerne, hvori de indtog en fremstødt Stilling, kunde selvfølgelig bruge en Mand som Senior. De tiljubede ham Bifald, naar han lærte, at Arbejderne flet ingen Grund havde til Klage, fordi Arbejdet og Kapitalen havde fælles Interesser, og at det var i Arbejdernes Interesse, at Fabrikkerne tjente Penge. Var der noget Misforhold tilstede, og Senior vilde ikke nægte, at Overgangsperioden fra Haand- til Fabriksarbejde frembød forskjellige Misforhold, maatte Arbejderne ikke overvurdere disses Betydning, men være taalmodige og lydige bøje sig under deres Arbejdsherrers Villie, saa gif alt nok i Orden lidt efter lidt; thi ligesaa vist som, at Fabrikkerne ikke kunde undvære Arbejdernes Medhjælp, vare Arbejderne de Mænd Tak skyldige, som gav dem Brødet.

Stillede Arbejderne derfor saa store Krav, at Fabrikdriften ikke længere gav noget Udbytte, maatte

de finde sig i, at Fabrikkerne nedlagde Arbejdet og henviste deres Arbejdspersonale til Fattigvæsenet; thi Arbejderne maatte selvfølgelig være fornuftige nok til at indsee, at ingen Fabrikant, hvor human han end var, vilde drive en Fabrik, hvis Udbytte kun var Tab. At Fabrikkerne holdtes i Gang, naar Indtægts- og Udgiftssiden balancerede, kunde der maaske være Tale om; men selv den mest fordringsfulde Arbejder kunde ikke forlange større Offer af Fabrikanten. Dermed troede Nassau W. Senior at have ført fuldgjældigt Bevis for, at Arbejdet og Kapitalen havde samme Interesse, og fraraadede i Kraft heraf enhver Bestræbelse for at bringe Arbejderne til ved Fagsammenslutning at varetage deres Standsinteresser overfor Fabrikkerne, der udbyttede deres Arbejdskraft. Ja, han var endog nærved at paastaa, at Arbejderne burde vise de Mænd Tak og Paastjønneelse, der ved at give dem Arbejde, skaffede dem de nødvendige Eksistensbetingelser.

For at bevise den skadelige Indflydelse af en Normalarbejdsdag opstillede Nassau W. Senior et Regnestykke, der skulde godtgjøre, at Fabrikernes Udbytte, ja selve Englands Storhed og Vælde afhang af den „sidste“ Times Arbejde. Samtidig paastod Senior, at Afkortningen af Arbejdstiden kun

vilde friste unge Mennesker til Lediggang, Dovenskab, Drik og Udsvævelser.

Om Indgreb i den voksne Mands Arbejdstid, var der dengang saa lidt som senere Tale i England. Lovens indskrænkende Bestemmelser gjaldt kun Børn og unge Mennesker; men derved indskrænkedes i Virkeligheden tillige de voksne Mands Arbejdstid, da de voksne Arbejdere i de textile Industrier, og om andre var der jo foreløbig ikke Tale, ikke kunde undvære Børns og unge Personers Medhjælp. Ved Anvendelse af Seniors Argumenter lykkedes det Fabrikanterne at samle Adresser underskrevne af Tusinder af Arbejdere, hvori Parlamentet opfordredes til ikke at lægge de unge Mennesker og Børnene nogen Hindring i Vejen for at benytte deres Tid til nyttigt Arbejde istedenfor til ørkesløs Leg og Lediggang. Med stærke Ord fremhævede Adresserne de moralske Farer, som den megen Frihed udsatte de stakkels Børn for, som om deres Sjæls Reenhed var bedst beskyttet ved saa langt Ophold som mulig i Fabrikens varme og usunde Luft i Selskab med bundfordærvede og ryggesløse Individer af begge Køn. Selvfølgelig hørte alle Underskriverne af disse oprørende Adresser til Arbejderstandens Udflugt. Meningen med deres forstillede Omsorg for

Børnenes legemlige og sjælelige Vel, var kun, at de ikke ønskede det pekuniære Udbytte af de stakkels Børns Arbejde formindsket, thi dette var ofte en betydelig Indtægtskilde for Familien, og ikke sjældent maatte et Barn slide et Aar eller to sine 12 à 14 Timer daglig for at tilbagebetale et Laan, som Faderen havde stiftet, og som han maaske havde sviret op.

Den engelske Regjering og Parlamentet tog imidlertid intet Hensyn til Fabrikanternes Klager, Nassau W. Seniors Skrifter og Arbejderadresserne; men gennemførte ved Rigets mægtige Forbrotters Bistand trods al Modstand fra Fabrikanternes og deres politiske Venners Side en Indskrænkning af Arbejdstiden for Børn og unge Menneffer.

Nassau W. Senior opnaaede at see, at Arbejdstiden, der ved Aarhundredets Begyndelse ofte strakte sig over 14 à 16 Timer i Døgnet, ved Lovgivningsmagtens Indvirkning blev affortet til 10½ Time dgl., ja for de textile Industriers Vedkommende endog til 10 Timer daglig, uden at denne Indskrænkning af Arbejdstiden voldte Fabrikterne nogen Ulempe eller forarsagede den bebudede Undergang af Englands Storindustri. Han maatte hderligere erkjende, at de engelske Arbejdere ikke bleve ødelagte

af den megen Vediggang; men at Drukkenstab og Udskjelsler af alle Slags bleve sjeldnere, efterhaanden som der blev givet Arbejderne Lejlighed til at føre et virkeligt Familieliv. Da Arbejderne tilmed udførte ligesaa meget, om ikke mere og bedre, Arbejde i den kortere Arbejdstid som før i den længere, lærte de engelske Arbejdsgivere forsaavidt at indsee, at Kapital og Arbejde have samme Interesse, at de maatte indrømme, at Kapitalens Interesser intet Afbræk led ved, at Arbejderne stod sig vel.

Forsaavidt var Nassau W. Seniors Theori om Enheden af Kapitalens og Arbejdets Interesser rigtig. Hans Fejl bestod kun i, at han havde rettet sine Ord til Arbejdstagerne i Stedet for til Arbejdsgiverne; men det var rigtignok ogsaa en meget graverende Fejl.

Nassau W. Senior er forlængst død og hans Skrifter forglemte. Der er ingen Ere knyttet til hans Navn. Han var et bornert, filistøst Menneske, der vilde benytte sine Kundskaber og Stuelærdom i en eenfjædig Theoris Tjeneste. Livet tilføjede ham et Nederlag som faa, og inden han gik i Graven, havde han opnaaet at see den Piedestal, hvorpaa hans Beundrere havde løftet ham, ramle sammen og hans fordums Triumf, Bevist for den „sidste“

Arbejdstimes Betydning, forvandlet til et Emne for Spot og Latter.

Nassau W. Senior er død; men hvergang det sociale Spørgsmaal sættes under Debat i et Land, kan man vente, at en Gjenganger af Senior vil træde frem paa Arenaen og forfægte de filistrøse Ideer, til hvis Skampæl Historien har lænkebundet den afdøde Brites Navn.

Englands omfattende Arbejderlovgivning har frelst Landet fra Socialismens Indvandring. Trods det, at London gjæstfrit har modtaget de mest berhygtede socialistiske og anarchistiske Førere, har det socialistiske Evangelium ingen Indflydelse kunnet øve paa den engelske Arbejderklasse. Den brittiske Arbejder har sin Nations praktiske Sans, og med stor Udholdenhed har han i hele Aarhundredet kæmpet for Udvidelser og Forbedringer i den engelske Arbejderlovgivning, indtil denne har naaet en høj Grad af Fuldkommenhed.

Paa Kontinentet har Socialdemokratiet derimod naaet en forbausende Udbredelse i de sidste thye Aar. Da tilmed Tanken er fremme om Gjenoprettelsen af Internationale med den Forskjel fra tidligere, at ingen enkelt Kreds af Mænd under Navn af Centralkomitee eller Generalraad, men der=

imod en aarlig skiftende Kongres skal indføres som Forbundets øverste Myndighed med Ret til inden for visse Grændser at udstede Befalinger til de forskjellige Landsforeninger, er det sikkert paa Tiden at opkaste Spørgsmaalet, om hvorledes Kampen mod Socialdemokratiet skal tages op. Thi det nye Internationale vil blive en ganske anderledes farlig Modstander end det Internationale, der blev stiftet i Tredserne og døde bort nogle Aar efter det mislykkede Pariserkommune-Oprør.

Uden videre og paa eengang at omplante paa dansk Grund den engelske Arbejderlovgivning, som i Løbet af henved halvtredstindstye Aar er været frem Stykke for Stykke af specielt engelske Forhold, som Resultat af Kampe og Kompromiser imellem Arbejdsgivere og Arbejdstagere, vilde selvfølgelig blive resultatløs Gjerning og kun bidrage til at avle yderligere Utilfredshed og Misfornøjelse saavel blandt Arbejdsgivere som blandt Arbejdstagere.

At Staten heller intet kan udrette ved Undtagelseslove, viser Tysklands og Østerrigs Exempel. Tvungen af Undtagelseslovene har Socialdemokratiet maattet ombytte sin tidligere aabenlyse Agitation med en hemmelig Agitation, der ikke synes at være mindre virksom. Omdelingen af forbudte Blade og

Salget af forbudte Skrifter finder Sted trods Politiets Narvaagenhed med en Driftighed, man neppe skulde antage for mulig. Den thdske sociale Lovgivning har ikke formaaet at tilfredsstille Arbejderne eller at bryde disses Mistillid til Staten og de besiddende Klasser i den Udstrækning, som man paa Forhaand var sangvinist nok til at vente. Omend den thdske Sociallovgivning har bragt mange Arbejdere til at indsee Fordelene ved at kæmpe for gennemførlige Reformer istedenfor socialistiske Utopier, hersker der dog i Arbejderstanden megen Misfornøjelse med Sociallovgivningen og det ikke blot i socialdemokratiske Arbejderkredse. Det er ingenlunde fordi de thdske Arbejdere mene, at der ikke ved Syge- og Ulykkesforsikringen ydes dem Fordele nok for deres Indskud, men nærmest fordi de føle sig sat under et Slags Formynderskab ved Lovene.

De thdske sociale Love ere blevne til uden Arbejdernes Medvirkning. I begejstret Tilslutning til det kejserlige Budskab af 17 Novbr. 1881 har den thdske Regjering og Rigsdag taget den sociale Lovgivning op med stor Energi og gennemført en Række fortrinlige Love til Arbejdernes Sikring imod Følger af Sygdom og Ulykkestilfælde, i hvilke der er blevet lagt Beslag paa al den Sagkundskab

og Dygtighed, som Regjeringen og Rigsdagen raader over paa det social-økonomiske Omraade; men hverken den ene eller den anden Part er det et Øjeblik faldet ind at skaffe sig Rede paa Arbejdernes specielle Ønsker og Forlangende. Det vilde maaskee ogsaa have været vanskeligt i det af Socialdemokratiet gennemmagterede Tyskland at faa rigtig Rede paa Arbejdernes virkelige Ønsker. De taabelige Forlangender om en paa socialdemokratiske Principer baseret Arbejderbeskyttelseslovgivning, som de socialdemokratiske Førere i den tyske Rigsdag optraadte med under Forhandlingerne om Sociallovgivningen for at dække over deres Usikkerhed til at repræsentere Arbejdernes virkelige Interesser, tydede i alle Tilfælde paa, at Arbejdernes Syn for deres egen Fordeel maatte være forkvælet og sløvet ved den idelige Stirren paa den „videnskabelige“ Socialismes hule Fraser. Thi ellers vilde disse Mænds Optræden sikert have været en hel anden. Regjeringen og de arbejdsvenlige Medlemmer af Rigsdagen, slog sig derfor til Taals med, at naar man med ærlig Villie bød Arbejderne det Bedste, man selv kunde udtænke til Fremme af Standens Vel, maatte det fejferlige Budstabs Profetier om Gjenoprettelsen af den sociale Fred gaa i Opfyldelse.

Dette Haab er i den Grad blevet skuffet, at Flertallet af de tyske Arbejdere har modtaget de sociale Love ikke som en Velgjerning men som et Nag, der er blevet lagt paa Standen. Det er nu eensgang saaledes, at Velgjerninger, der komme uventet drattende ned i Hovedet paa Folk, ikke altid ere sikre paa gunstig Modtagelse, og hvor fortrinlige de tyske sociale Love sikkert ere, og hvor meget Hensyn de end tage til Arbejdernes Tarv, har de ingenlunde formaaet at bryde Socialdemokratiets Indflydelse, at afværge Arbejdernes Mistillid og Mistænksomhed og bane Vejen for Gjenoprettelsen af den sociale Fred. Grunden til, at den tyske sociale Lovgivning tildeels maa betragtes som fejlet, er simpelthen, at man har villet gjøre Alt for Arbejderne, men intet ved Arbejdernes Medvirkning.

Hvorledes bør da Kampen mod Socialdemokratiet tages op?

Beg vil hertil svare, m. H., at Kampen bør tages op ikke af Lovgivningsmagten alene, men af alle de Faktorer, der ere interesserede i, at Arbejdersstanden unddrages Socialdemokratiets Paavirkning, nemlig Staten, Kirken og Arbejdsgiverne. Af disse tre tilkommer der Arbejdsgiverne den vigtigste Rolle,

og svigte de i Kampen, er det yderst tvivlsomt, om Kirke og Stat alene formaa at udrette noget af Betydning.

Kampen imod Socialdemokratiet er et Spil, hvor Arbejderne ere Brikerne. Kun ved at erobre Modpartens Briker kan man sejre. Mod dette ene Maal maa alle Bestræbelser være rettede; thi Sejren vil til syvende og sidst tilfalde det Parti, der faar Flertallet af Brikerne i sin Besiddelse. Da Brikerne ere levende, tænkende og lidende Mennesker, gives der hertil fra Ordenspartiets Side kun eet Middel: **Oplysning, Humanitet og Velvillie.**

Kampen bør føres saavel direkte som indirekte. Begge Kampmaader bør gaa Haand i Haand og gjensidig støtte hinanden. Medens den direkte Kamp har til Maal at oplyse Arbejderne om, hvad der gjemmer sig bagved de socialdemokratiske Theorier og gøre dem det indlysende, at Socialismen saalidt som dens utopiske Fremtidsstat ingenfinde vil kunne gjøre dem eller deres Egemænd mindste Nytte eller Gavn, bør den indirekte Kamp deels gjælde Arbejdernes Værn imod den Egoisme og Havesygge, der vil tjene Penge ved hensynsløs Udbytning af Arbejdernes Muskelkraft, og deels Fremme af Ar-

bejderstandens Interesser under nødvendig Hensyn-
tagen til Arbejdernes egne Forslag og Ønsker.

At gjendrive de socialistiske Agitationsnumre er
i og for sig ingen stor Kunst; men overmaade vanske-
ligt er det at gjendrive disse Fraser og løse Paa-
stande, der saa ofte ere skregne Arbejderne i Ørene,
paa en saa haandgribelig Maade, at det gaar op for
Arbejderen, at de Mænd, som prædike det socialistiske
Evangeliium for ham, føre ham bag Øhset. Aar-
gammel Mistro skal brydes, og Fordomme og Had
ryddes af Vejen, før dette Maal kan naaes. Alt
hvad der boer i Arbejderens Sind af Misundelse,
stuffedes Forventninger, Nag og Brede imod Sam-
fundet, alt hvad der bringer ham til at see mørkt og
tungt paa Livet og stænge sig inde i Trods og
Tvivl, skal overvindes, og hvert Saar, som Livet
har slaaet, skal læges, før det kan lykkes at aabne
Arbejderens Øjne for den ligefremme Sandhed, at
hans Plads her i Livet er i det bestaaende Sam-
fund, og at han indenfor dette ved Flid og Dyg-
tighed, ved Udholdenhed og Sparommelighed, ved
Udruelighed og Gudsfrugt kan naa en relativ Lykke,
der ikke har mindre Værd end den, der falder i de
bedrestillede Klasses Lod, fordi der er mere trangt
i Arbejderens lille Stue end i Rigmandens Sale;

men at han ved egen Vetsind, ved Usædelighed og Driftældighed eller ufornuftig Livsførsel kan forspilbe sin egen Lykke og i saa Fald ingen Ret har til at regne Samfundet det til Brøde.

Arbejderen skal lære at søge sin Opgave i den daglige Kamp for Livet, i Ruets og Døgnets Higen og Stræben efter at gjøre sine Evner gjældende og frugtbringende, og lære ikke at øde sin Tid paa Drømmerier om en fjern Fremtids utopiske Samfundsforhold, som kun tjene til at hidse hans Fantasi, ætse hans Sind og gjøre ham uskikket til Fremgang i sit Fag. Først da kan der være Tale om at rive ham ud af Socialismens Bildfareller.

Men intet antisocialistisk Blad, og ingen, selv ikke den dygtigst skrevne Piece kan overbevise Arbejderne, m. H., om Sandheden af disse Sætninger, saalænge det nuværende borgerlige Samfund i mange Retninger klamrer sig til Manchesterdoktrinerne, til den ubundne Trincærings Principer, og saalænge der ofte tilføjes Arbejderne uomtvistelig Uret til Gunst for Kapitalen, ja saalænge Besiddelsen af Formue, ligegyldig hvorledes den er vundet, giver Gre og Anseelse.

I en Narrække har f. Ex. „Avisen“ herhjemme ført Kampen imod Socialdemokratiet. Det har

hverken manglet „Avisen“ paa Villie, Evne eller Udholdenhed i Kampen. Utrætteligt har den viklet de socialistiske Doktriner op og gjort klar Rede for deres Usandhed — og dog er der Intet af Betydning udrettet. Den har hverken kunnet bryde Socialdemokratiets Organisation eller lokke Arbejdernes Flertal over paa det bestaaende Samfunds Side. Hvorfor ikke?

Simpelthen fordi den ikke har fundet Støtte i den indirekte Kamp imod Socialdemokratiet, Kampen for Fremme af den arbejdende Klasses Vel, som det er Arbejdsgivernes Pligt at tage op uden Bagtanke om egen Fordeel, og fordi der bag „Avisen“ staar ikke en Kreds af Arbejdervenner, men et politisk Parti, der, selv om det er besjælet af de mest humane Følelser og nærer virkelig Interesse for Arbejderne, hvad Ingen med Sandhed tør negte, er tvunget til ved Behandlingen af det sociale Spørgsmaal at underordne sine Interesser for Arbejderne under den politiske Kamps Krav.

Skal et antisocialistisk Blad gjøre Nytte, maa det kæmpe med Dobbeltsfront, imod Socialdemokratiet og imod de sneverhjertede *laissez-faire* Theorier og det maa ikke være hæmmet i sine Bevægelser ved direkte at staa i noget politisk Partis

Tjeneste. Opfylder det disse Betingelser, skal det nok lykkes det at aabne Øjnene paa mange Arbejdere og vanskeliggjøre Socialdemokratiet Erobringen af nye Tilhængere. Nødvendigt er det i alle Tilfælde at have et Blad, som kan tage denne Opgave op, og nødvendigt er det at møde den Agitation, som det socialdemokratiske Arbejderparti driver ved Masseudspredning af billige socialdemokratiske Piecer, med Udbredelse af antisocialistiske Piecer, der kunne skaffe sig Indpas i Arbejdernes Hjem og modvirke Følgerne af den socialdemokratiske Agitations Bestræbelser for at udsaa Gift i Arbejderbefolkningens Sind.

Men Udgivelsen af antisocialistiske Piecer er et kostbart Foretagende, da Piecerne skulle sælges yderst billig, saafremt der kan være Tale om, at de skulle finde Kjøbere i de egentlige Arbejderkredse. I den Henseende maa intet pekuniært Offer skees, om ikke for Arbejdernes saa for deres egne velforstaaede Interessers Skyld burde de besiddende Klasser altid have Penge nok til Fremme af et saadant Foretagende. Sørget og beskæmmende vilde det være, hvis det modsatte var Tilfældet. Arbejderne have Raad til hvert Aar at udgive en Række Piecer til Priser, der ere fabelagtig billige. Lad være at

Omkostningerne ved Anvendelsen af daarlig Tryk og Papir ere reducerede til det mindst mulige. Op=lag, som der her er Tale om, kræve dog et betydeligt Pengeforbrug. Og det besiddende Samfund skulde mangle Penge til at møde Socialdemokratiets Agitation paa denne Kampplads? Hvor forsmædeligt, hvis dette var Tilfældet, næsten en Skamplet for Landet.

Udgifterne for den enkelte behøver jo ikke at være saa overdrevent store, da Arbejdervenner og humane Arbejdsgivere kunne slutte sig sammen til en Forening eller et Konsortium til Fremme af denne Opgave, der ikke kan sthydes tilside, saafremt man vil gjøre sig mindste Haab om at faa Bugt med Socialdemokratiet.

I Tyskland findes saaledes under Navnet „Centralforeningen til Fremme af den arbejdende Klasses Vel“, en større Forening, hvis Hovedformaal deels er ved Udgivelsen af Skrifter og Blade at paavirke Arbejderne og ophvse dem om det socialistiske Evangeliums Usandhed og deels at holde Arbejdervenner og Arbejdsgivere à jour med Alt, hvad der fremkommer af Interesse paa Arbejderspørgsmaalets Omraade. Foreningen udgiver i den Hensigt dels et større Tidskrift „Arbeiterfreund“, der indeholder

udførlige Afhandlinger om alt muligt vedrørende Arbejderspørgsmaalet samt en Grestavle, hvori de Mænds Navne nævnes, som ved direkte Belgjeringer gjøre sig fortjente af Arbejderne, og deels et Folkeblad, „Volkswohl“, bestemt til Læsning for Arbejderstanden. Destoværre lider dette Blad af Tydskernes Mangel paa Evne til at kunne skrive folkeligt.

Jeg skal ikke opholde mig længere, m. H., ved denne Side af Kampen imod Socialdemokratiet, men derimod gaa over til den indirekte Kamp imod Partiet, som af og til benævnes den antisocialistiske Bevægelse, og som i Løbet af faa Aar har antaget store Dimensioner navnlig i Tydskland, Belgien og Schweiz. Overalt i de katolske Lande bæres Bevægelsen frem af Gejstligheden og Arbejdsgivere i Forening. I de protestantiske Lande maa Arbejdsgivere og Arbejdervenner i Reglen renoncere paa Kirkens direkte Medhjælp. Iblandt Bevægelsens hypperste Navne kan jeg nævne Fransmanden Greve Albert de Mun, samt af Tydskere de katolske Gejstlige Hitze og Kolping, Fabrikanten Fr. Brandt i M. Gladbach, David Peters i Neviges og Dr. juris Alb. Frowein i Elberfeld, Handelssekretæren Dr. Rich. Stegemann i Remscheid, Regjeringspræsident

Jeg vil gerne have i alle Henseender at se

Friherre v. Berlepsch og Regeringsraad, Dr. v. Königs i Düsseldorf samt Geheimkommerceraad Dechelhäuser i Dessau og Directeur Roesicke i Berlin. Disse Mænd høre til meget forskjellige politiske Partier; men staa Side om Side, hvor Talen er om Forsøg med Arbejderspørgsmaalets Løsning. Deres Formaal er at forbedre Arbejdernes Aaar, og de rette i den Henseende deres Appel til Arbejdsgiverne som Mænd og ikke som Medlemmer af noget politisk Parti. Det er praktiske Mænd, som man ikke med nogen Ret kan bebrejde humanistisk Sværmeri og ideale Drømmerier. Rundt omkring i Tyskland have de stiftet Foreninger af Arbejdsgivere og Arbejdsvenner til Fremme af den arbejdende Klasses Aaar og Gjenoprettelse af den sociale Fred. Og nu viser det sig, at de tyske Arbejdsgivere, der tidligere ikke have været mere humane end deres engelske Kollegaer i Begyndelsen af Aarhundredet, i stigende Antal slutte sig til Bevægelsen og kappes om Indførelsen af de mest mønsterværdige Velfærdsindretninger i deres Fabrik anlæg.

Det er de ovennævnte Mænds Opfattelse, at Arbejdsgiverne paa Arbejderbeskyttelseslovgivningens Omraade skulde bane Vej for Lovgivningsmagtens Virksomhed, saa den sociale Lovgivning ikke faar

Præget af noget importeret, noget fremmed, men nøje slutter sig til de Institutioner og Vedtægter, der, fremgaaende som Resultat af Kompromisser imellem Arbejdsgivernes og Arbejdstagernes Ønsker, have vist sig hensigtsvarende og hverken hæmmende den ene eller den anden Parts berettigede Interesser.

Englands Exempel viser, hvilken Betydning et Lands sociale Lovgivning kan faa, naar den omfattes med Interesse af Arbejderne, og de engelske Arbejders lange og udholdende Kamp for Forbedring af deres Aar viser ogsaa, at Arbejderne meget vel kunne tages med paa Raad, naar det gjælder Stændens egne Interesser. Thi efterhaanden som Arbejderstandens intellektuelle Niveau i Aarenes Løb højnedes, og dens Førere, Mænd af dens egen Midte, gennem Reformkampene erhvervede sig Indsigt i Kapitalens og Arbejdets gjensidige Rettigheder og Forpligtelser, lærte de engelske Arbejdere at dokumentere deres Krav med Grunde og Fornuftslutninger, og lovløse Midler som Striker og Brandstiftelser anvendtes sjældnere og sjældnere i Kampen.

Som Hovedregel opstiller den saakaldte anti-socialistiske Bevægelses Mænd, at, hvilke Foranstaltninger man end træffer for at gjøre Arbejderne Livet lysere og behageligere, skal man gaa meget

varksomt tilværks. Hvad man vil gjøre for Arbejderen skal man saavidt som mulig gjøre ved Arbejderen selv, og hvor det gjælder Indførelsen af humane Foranstaltninger til Bedste for Arbejderklassen og til Befæstelse af det gode Forhold imellem Arbejdsgiver og Arbejdstager, bør man nøje vogte paa, at disse humane Foranstaltninger ikke samtidig gjøre Arbejderen mere afhængig af hans Arbejdsherre; thi i saa Fald vil Formaalet dermed absolut forfejles, og Arbejderne ville med Mistænksomhed vende sig fra en Foranstaltning, som de med Rette eller Urette troer at skulle betale med en Deel af deres Uafhængighed.

De væsentligste Opgaver, der ville komme til at paahvile Arbejdsgiverne, er Udvikling af Arbejdernes moralske Følelser og Begreber, Forbedring af deres sociale Stilling og Oprettelse af forskjellige Velfærdsindretninger til Beskyttelse af Arbejdernes Liv og personlige Sikkerhed og til Værn om den arbejdende Ungdoms Moralitet.

Lykkes det den antisocialistiske Bevægelse, der endnu kun er i sin Barndom — den ældste tydske Forening, „Arbeiterwohl“, er kun otte Aar gammel — at bringe Arbejdsgiverne til Forstaaelse af det uhyre Ansvar, som de have overfor deres Arbejdere, vil

dette være mere værd end alle mulige Social-reformer.

I Erkjendelse af dette Ansvar ville Arbejdsgiverne lære at sætte Pris paa Arbejdernes Medvirkning ved Gjennemførelsen af tilsigtede Foranstaltninger til Fremme af den arbejdende Klasses Vel, og det vil for stedsse være forbi med den ulykkelige Fabrikant-Filantropi, der i saa høj Grad har bidraget til at skærpe Arbejdernes Mistænksomhed, fordi disse Indretninger, der udbasunes som et Bevis paa Fabrikanternes Mennessæfjærlighed i altfor mange Tilfælde reducerer sig til en ganske indbringende Forretning eller i det mindste viser sig at være baseret paa at stramme Arbejdernes Afhængighedsforhold til deres Arbejdsgiver.

De forskjellige Foreninger i Tydskland, der bære den antisocialistiske Bevægelse frem, som „Arbeiterwohl“ med Hovedsæde i M. Gladbach, „Gemeinwohl“ i Elberfeld, „Foreningen af anhaltiske Arbejdsgivere“ i Dessau o. s. v. forfølge alle samme Formaal og have alle samme Program, selv om der ingen direkte Forbindelse bestaar imellem de enkelte Foreninger.

Foreningernes Hovedformaal er paa Grundlag af den bestaaende Stats- og Samfundsorden:

- 1) at højne Arbejderstandens sociale Niveau;
- 2) at udvikle Arbejdernes moralske og religiøse Begreber;
- 3) at staa Statsmagten bi med Raad og Forslag til en praktisk og hensigtsmæssig Ordning af Arbejderforholdene;
- 4) at virke for Gjenoprettelsen af et godt Forhold imellem Arbejdsgivere og Arbejdere;
- 5) samt at bekæmpe Socialdemokratiet og ethvert andet Parti, hvis Formaal er den sociale Revolution.

Som det vigtigste, det betydningsfuldeste Middel til Realisationen af disse Formaal betegnes fra alle Sider en tilfshneladende overmaade simpel Foranstaltning, nemlig Oprettelsen i de enkelte Fabrikker af et saakaldet „Wdste-kollegium“, som Bindeled imellem Arbejdsherren og Fabrikens Arbejdere. Wdste-kollegiet*) er et Udvalg af Arbejdere frit valgte af

*) „Wdste-kollegiet er efterhaanden blevet indført i en Række større højt forskjelligartede tydske Fabrik anlæg, som f. Ex. i Marienhütte ved Kogenau (allerede 1875), hos F. Brandt i M. Glabbach (i 1881), hos David Peters i Reviges, i de fyrstelig Zienburgske Fabrik anlæg i Wächtersbach ved Hanau, i Stenfulsværkerne i Wurmsrevieret under General-Directeur Hilt, hos Bärensprung og Starke i

den paagjældende Fabriks Arbejdere uden mindste Indblanding i Valget fra Fabrikherrens Side.

Frankenau og flere Steder i Anhalt — og har overalt tilfredsstillet selv de dristigste Forventninger.

Til Forstaaelse af „Weldstefollegiets“ Pligt og Myndighedsomraade hidsetter jeg Statutterne for Weldstefollegiet i F. Brandts mekaniske Væverier i M. Gladbach:

§ 1. Foruden Forvaltningen af Fabrikens Syge- og Hjælpekasser paahviler det Weldstefollegiet efter Evne at sørge for, at der udvikler sig en kameratlig Aand og Følelse af Sammenhold blandt Fabrikens Arbejdere, samt for Fremme af Orden og gode Sæder blandt disse. Endelig er det Kollegiets Pligt saavidt mulig at staa hver enkelt Arbejder bi med Raad og Vejledning. Særlig er det Kollegiets Opgave:

- a) at sørge for nøje Overholdelse af Fabrikreglementet, saavel i det Hele som særlig af dets sædelige og tekniske Bestemmelser, og om nødvendigt at udstede Advarsler og idømme Pengebøder;
- b) at sætte paa Dagsordenen for Kollegiets Møder Forslag til Ændringer og udvidende Bestemmelser i Fabrikreglementet, naar saadanne synes Kollegiet nødvendige eller ønskelige, saavel som Forslag af anden Art, der falde ind under Weldstefollegiets Myndighedsomraade, samt at diskutere disse Forslag paa Møderne, saafremt Fabriksheren ikke nedlægger Indsigelse derimod i Henhold til Statuternes § 2;
- c) at mægle i aabenlyse Stridigheder imellem Fabrikens Arbejdere, naar disse Stridigheder antage Dimensioner, der true med at forstyrre det gode Forhold og Freden i Fabrikken, samt hvis Mæglingsforsøgene mislykkes at idømme den skyldige Part Erstatning og

Det har Ret til med raadgivende, ja tildeels endog med lovgivende Myndighed at deeltage i Styrelsen af Fabrikens indre Anliggender.

Straf. Ligeledes har enhver Arbejder Ret til at paakalbe Vldstefollegiets Mægling ved private Stridigheder med andre Arbejdere i Fabrikken.

§ 2. Dagsordenen for ethvert Møde, som Vldstefollegiet afholder, skal i Forvejen forelægges Fabrikherren, der har Ret til af Dagsordenen at fjerne ethvert Punkt, som enten synes ham at ligge udenfor Kollegiets Myndighedsomraade eller ikke at egne sig til Diskussion.

§ 3. Kollegiets Beslutninger og Afgjørelser skulle indføres i en dertil indrettet Protokol og forsynes med Medlemmernes Underskrift. Ved Fabrikherrens Underskrift erholder disse Beslutninger og Afgjørelser bindende Kraft og træde strax i Virksomhed. Fabrikherren har Ret til at nægte sin Underskrift, til at gjøre Endringsforslag og sætte Sagen paa Dagsordenen for næste Møde til fornyet Overvejelse.

§ 4. Kollegiet har Ret til at udnævne Tillidsmænd i Fabrikens forskjellige Afdelinger, der skulle staa det bi med Udførelsen af dets Hverv. Valget af saadanne sker ved hemmelig Afstemning. Navnene paa de valgte Tillidsmænd skal bekjendtgjøres ved Opflag i Fabrikken. Som Regel skulle Tillidsmændene tages blandt de af Fabrikens Arbejdere, der ere fyldte 30 Aar og have været beskæftigede i mindst 5 Aar i Fabrikken. Disse Tillidsmænd kunne under særlige Forhold af Kollegiet indbydes til Deeltagelse i Kollegiets Møder og have i saa Fald Stemmeret. Ved hvert nyt Valg af Medlemmer til Vldstefollegiet, finder der ogsaa nyt Valg af Tillidsmænd Sted.

Mange tydske Fabriker, som endnu betænke sig og nøle med Indførelsen af et Vldstefollegium som

§ 5. Specielt paahviler det Tillidsmændene saavel som hvert enkelt Medlem af Vldstefollegiet til Beskyttelse af de dem undergivne Arbejdere og i Fabrikens Interesse

- a) paa passende Maade at give Principalen eller Fabrikens overordnede Bestillingsmænd Meddelelse om Misligheder i Fabriken, om slet Vefkaffenhed af Materialet, om utilfredsstillende Forarbejde i de enkelte Driftsafdelinger, om der af de dertil ansatte vifes Skjodesløshed eller Partifkthed ved Tilbeling af Arbejde, om Mangler ved Maskineriet og uhenfigtsmæssige Indretninger af hvilkensomhelst Art;
- b) at agte paa, om Sikkerhedsforanstaltningerne og de til Børn om Arbejdernes Sundhed trufne Indretninger ere i god Stand og benyttes efter sin Bestemmelse af Arbejderne, samt at de i den Hensigt udfædte Forfrifter punktlig overholdes, samt at gjøre uførtvøet Anmeldelse, naar Arbejdere antages til Udførelsen af Arbejder, der kunne være faretruende for den Paagjældendes Sundhed eller overstige hans eller hendes Kræfter;
- c) at undersøge Arbejdernes huslige Forhold i Tilfælde af, at de befinde sig i Nød, og derpaa at give Principalen eller Vldstefollegiet Underretning om Resultatet af denne Undersøgelse;
- d) at drage Omforg for, at unge eller nye Arbejdere, der ere blevne stillede under ældre Arbejdere for deres Uddannelses Skuld, behandles paa rigtig Maade og oplæres til hurtigt og godt Arbejde;
- e) at give Agt paa, at de unge Arbejdere opføre sig sædeligt ogjaa udenfor Fabriken.

fast Institution i Fabrikken, handle dog i dettes Aand ved at tage Arbejderne med paa Raad, hvor Talen er om Foranstaltninger til Fordeel for Arbejderne alene eller til Fremme af Arbejdsherrens og Arbejdernes fælles Interesser. Ogsaa saadanne Forsøg synes overalt at være kronede med afgjort Held, og jeg troer neppe, m. H., at det er mulig at konstatere et eneste Tilfælde, hvor Arbejdsgiverne have maattet fortryde en konsekvent Imødekommen imod deres Arbejdere indenfor fornuftige Grændser.

I alle Tilfælde er det en Kjendsgjerning, som ikke kan modsiges, at ikke en eneste Fabrik, der har besluttet sig til at skabe et Vldstefollegium, har havt Grund til at angre dette Skridt og paany at annullere Institutionen. Ingen af de Ulemper, som

§ 6. Om Forhandlinger og Afstemninger i Vldstefollegiet bør der iagttages den strengeste Tausked og vil alvorlig Krænkelse af Tauskedspigten blive straffet med Udelukkelse af Kollegiet. Ved Forhandlinger, hvori et Medlem af Kollegiet personlig er Part, har den paa-gjældende at forlade Mødet.

§ 7. Fabrikherren forelægger som Regel Vldstefollegiet til Behandling alle Sager, der vedrøre Fabrikreglementet og Fremme af Arbejdernes Vel, uden dog derfor at give Afkald paa sin Ret til uafhængig af Vldstefollegiet at træffe Bestemmelse i saadanne Sager.

ængstlige Arbejdsgivere have været ivrige nok med at spaa, ere nogensteds indtrufne, og overalt er Dpretelsen af et Vldstefollegium blevet hilst med Glæde af Arbejderne og har bidraget til at forhøje disses Tilfredshed og at grundlægge en Forstaaelse mellem Arbejdsgiver og Arbejdere, der fuldtud kan erstatte forrige Aarhundreders patriarkalske Forhold.

At optage et altfor stort Antal Medlemmer i Vldstefollegiet bør bestemt fraraades. Gjennemsnitlig kan man sætte Medlemsantallet til 2 à 3 for hver 50 Arbejdere, der beskæftiges i Fabrikken. Den nøjere Bestemmelse af Tallet maa da rette sig efter det paagjældende Arbejdspersonales sædelige og intellektuelle Standpunkt saavel som efter det Antal Arbejdere i Fabrikken, der virkelig er skiftet til at indtræde i Kollegiet. For ganske smaa Forretninger med f. Ex. under 20 Arbejdere vil Dpretelsen af et Vldstefollegium selvfølgelig være bethydningsløst. Man kan der nøjes med at lade Arbejderne udnævne „Tillidsmænd“ med samme Myndighed som de i de større Fabrik anlæg af Vldstefollegiet valgte Tillidsmænd.

Med Dpretelsen af et Vldstefollegium er Enevoldsregjeringen, der tidligere har været herskende i Fabrikkerne, ophævet og erstattet af en Slags kon=

stitutionel eller, om man vil, parlamentarisk Regjeringsform — hvis Omraade dog aldrig, og dette bør vel mærkes, maa udstrækkes til Fabrikens Forretningsanliggender og Spørgsmaal om Disciplinens Bedligholdelse i Fabriken. Paa disse Omraader maa Fabrikherren selvfølgelig bevare sin uindskrænkede Myndighed, hvis ikke fuldstændig Opøsning af Fabrikens Drift skal blive Følgen.

Iøvrigt er det af største Vigtighed, m. H., at Arbejdsgiverne gaa yderst forsigtig frem, at de ikke vække Forhaabninger hos Arbejderstanden, som de enten ikke tilsigte eller ikke formaa at opfylde, at de ikke indrømmer Arbejderne Rettigheder, der kunne misbruges, eller paatage sig moralske Forpligtelser, hvis Rækkevidde eller hvis Konsekventer de ikke kunne overse. Ethvert Forsøg, der maa gøres om, ethvert Skridt, der maa tages tilbage, er, hvor det gjælder Forsøg paa Arbejderspørgsmaalets Opøsning, et Nederlag, som Socialdemokratiet selvfølgelig ikke vil betænke sig paa at gøre sig saa indbringende som mulig og benytte til Mistænkeliggjørelse af lignende Foretagender. Sligt bør derfor for enhver Pris undgaaes.

Med modent Overlæg har Grundlæggerne af de tyske Foreninger for „Arbeiterwohl“, „Gemein-

wohl" eller, hvad de nu kalde sig, stillet øverst paa deres Program Kravet om Højning af Arbejdernes sociale Stilling. Thi dette er af eminent Betydning for Gjenoprettelsen af den sociale Fred, og jeg vil, m. H., ubetinget hævde, at det er en Vildfarelse at tro, at Arbejderspørgsmaalet kan løses, og Arbejdernes Tillid gjenvindes **udelukkende** ved humane Foranstaltninger fra Fabrikanternes Side.

Humane Foranstaltninger, Velvillie og Imødekommenhed imod Arbejderne ere i højeste Grad nødvendige; men ingenlunde tilstrækkelige. Ledfages de ikke af alvorlige Bestræbelser for at løfte Arbejderstanden socialt, vil Maalet ubetinget forsejles og Udsigterne til Gjenoprettelsen af den sociale Fred være skudt ud til en fjern Fremtid.

Jeg veed, m. H., at jeg ved at hævde denne Opfattelses Rigtighed stiller mig i Opposition til Mænd, for hvis Højfindethed og ædle Tankegang jeg nærer den største Agtelse, til Mænd, der med ærlig Villie og uden Sky for pekuniære Ofre have søgt at vinde deres Arbejdere ved Velgjerninger og Belfærdsindretninger. Men jeg kan ikke indrømme, at det sociale Spørgsmaal kan staffles ud af Verden udelukkende ad Humanitetens Vej, og jeg vil spørge disse Herrer, forsaavidt de med ærlig Villie og uden

egoistiske Bagtanker have givet sig i Færd med det sociale Spørgsmaal, om de i Grunden ere tilfredse med deres Gjerning.

Hvis ikke, beder jeg de Herrer nøje at gennemtænke mit Forslag. De ville da bemærke, at dette kun fører et ringe Plus til, hvad de paa Forhaand uden Betænkning ville være med til at ofre til Fremme af deres Arbejders Vel. Men bag dette tilshyneladende saa uskyldige Plus, bag denne Fordring om Højning af Arbejdernes sociale Stilling, troer desto værre mange af de Herrer Arbejdervenner at skimte en social Fare. Med Rette ville de gjøre opmærksom paa, at Oprettelsen af Eldstefolklegier saa langt fra betegner et afsluttende Skridt, at det kun bør opfattes som Begyndelsen til een af Arbejdsgiverne selv fremkaldt Bevægelse, om hvis videre Udvikling ingen paalidelig Slutning kan drages, men i hvis Baggrund der i alle Tilfælde lurer en udvidet Arbejderbeskyttelseslovgivning, Voldgiftsretter, Arbejdskamre, Maximalarbejdsdag og andre „forfærdelige“ Ting, som nu kun kjendes fra Socialdemokraternes Krav.

Saa, jeg kan desværre ikke fragaa, at alt dette kan og sandsynligvis vil blive Følgen af Oprettelsen af Eldstefolklegier. Men hvorfor skal man lade sig

skræmme heraf? Hvad ghyseligt er der ved disse Foranstaltninger, naar de fremtræde som Resultater af en fredelig og rolig Udvikling, som Følge af venskabelige Overenskomster imellem Arbejdsgivere og Arbejdstagere. Jeg kan i saa Fald ikke see det mindste affrækkende i disse Foranstaltninger, men er tilmed overbevist om, at man kun ved at slaa ind paa denne Vej kan naa frem til en fredelig Løsning af Arbejderspørgsmaalet.

Den sociale Bevægelse lader sig ingenlunde standse af Fordomme og forudfattede Meninger. Dæmmer man op for Bevægelsen, kan den let voxе til en mægtig Bølge, der engang vil styrte sig frem over det bestaaende Samfund og i sit vilde Løb knuse de Piller, hvorpaa dette hviler, og føre med sig i Afgrunden langt mere, end Noget tænker mulig. Men leder man Bevægelsen ind i et roligt Leje, vil den glide langsomt og frugtbargjørende henover det bestaaende Samfund.

Hvor kunne Arbejdsgiverne dog ængste sig for en fornuftig fremadskridende Udvikling! Statens Værn, deres fremragende sociale Stilling, deres højere Intelligens, deres Kapitalmagt og fremfor alt deres uangribelige Frihed til at antage og af-

fredige deres Arbejdere vil dog til alle Tider give dem den fornødne Overmagt i den sociale Klassekamp.

En uklar, ubestemt Fremtidsfrygt er desuden et daarligt Argument imod en social Nyfskabning, hvis Opgave det ikke er at skærpe, men at formindske Striden. Fra Højskolekollegiets fredelige Basis kan man med den Varsomhed, Sagen kræver, skride til en gradvis Videreudvikling. Er dette monstro ikke i Arbejdsgivernes Interesse, fremfor ved vrangvillig Tilbagetrængning af fornuftige Reformforslag at skærpe Arbejdernes Forbitrelse og Fordringsfuldhed for tilfjndst gennem en social Revolution at blive tvunget til at indrømme langt mere, end der nu af Arbejderne vil blive modtaget med Tak og Anerkjendelse.

Med Højskolekollegiets Bistand kan Arbejdsgiverne skride til Sikring af Arbejdernes Helbred og Liv. Det maa og bør være en Gressag for enhver rettænkende Arbejdsgiver i sin Fabrik eller i sit Etablissement at træffe alle de Indretninger og Foranstaltninger til Sikring af Arbejdernes Liv og Helbred, som Tekniken paa dens nuværende Udvikling stiller til hans Raadighed, ligegyldig om saadanne Foranstaltninger kræves af ham eller ikke. Forebygning af Ulykkestilfælde er dog af langt større Betydning end Forsikring; ikke at tale om, at der ingen

Forsikring kan tegnes imod den langsomme Undergravning af Arbejdernes Helbred, der skyldes Ophold i usunde, slet ventilerede Lokaler ved en sundhedsnedbrydende Fabrikation. Den Interesse, hvormed de tyske Fabrikanter og Arbejdsgivere omfatte den „Unfallverhütungsausstellung“, der til Foraaret skal afholdes i Berlin, er et Vidnesbyrd om den Vægt, man i Tyskland tillægger saadanne Foranstaltninger.

Oprettelsen af Syge-, Hjelpe- og Arbejderskasser vil faa en ganske anden Betydning for Fabrikker, hvori der findes et Uldstefollegium, end hvor et saadant ikke findes, og hvor Kasserne staa under Principalens direkte Tilsyn. Navnlig gjælder dette Fabriksparekasserne. Arbejderne ere nutildags af ubetimelig Frygt for en Lønreduktion ofte utilbøjelige til at benytte saadanne Kasser, selv om Fabrikanten ved direkte Tilskud og ved at hde høj Rente stræber at vække Sands for Sparsommelighed imellem sine Arbejdere.

Istedenfor at give Arbejderne Andeel i Fabrikens Udbytte, hvad der i de sidste Aar ofte er forsøgt, stundom med Held, men oftest uden Resultat, turde det anbefales Fabrikanterne at benytte en tilsvarende Deel af Fabrikens Overskud til regelmæssige Tilskud til Arbejdernes Spare-, Syge- og andre Kasser.

For Beskyttelse af Arbejdernes Moral og Sædelighed er det ubetinget Arbejdsgivernes Pligt at drage Omsorg. Overfor den overhaandtagende Ufsædelighed staaer Staten fuldkommen magtesløs, og kun Arbejdsgiverne kunne her optræde med Myndighed. Hvor tekniske Vanskeligheder ikke gjør sig gjældende, bør man i Fabrikker, hvor der beskæftiges Arbejdere af begge Køn, affondre Fabrikarbejderstjerne fra Mændene, og i alle Tilfælde bør der i enhver saadan Fabrik være særskildt Toilet- og Badstue for Kvinderne. Hvad Tanke maa man faa om den Arbejdsgiver, i hvis Fabrik anlæg, der ikke engang findes særlige Lokaler, hvor Fabrikspigerne kunne vadske og omklæde sig, og hvor de i Arbejdspauserne i Fabrikens Gaard og Gange ere prisgivne de mandlige Arbejderses Raaheder og Baatrængenhed.

Enhver Arbejdsgiver bør have en bestemt Følelse af, at han alene bærer Ansvaret for, hvad der forefalder i hans Fabrik, og at Skammen for de Udskejelser, der forefalder inden for dennes Mure først og fremmest rammer ham. Fremfor alt bør han derfor være varsom ved Valget af Fabrikens Embedsmænd, Mestres og Værkførere og ikke nøjes med at vælge disse alene under Hensyn til deres tekniske Dygtighed men ogsaa tage Hensyn til deres

moraliske Kvalifikationer. Det er ligesom strækeligt, hvor ofte disse Mænd misbruge deres Stilling. Hvad der gjælder Usædelighed, gjælder ogsaa Drifteriet. Brændevinslassen bør helst holdes udenfor Fabrikken. Til at holde et vaagent Øje med begge Slags Udsejler vil Arbejdsgiveren snart finde, at Væbtekollegiet vil yde ham en værdifuld Støtte.

Mangfoldige Spørgsmaal staa endnu tilbage at tage under Overvejelse. Hvad jeg her har villet henlede Opmærksomheden paa, er kun Begyndelsen til en social Nyordning, der giver Løfte om at blive et virksomt Middel til Hidsprelse af den sociale Fred.

Udvikling af Arbejdernes Familieliv, Hævdelse af den fædrene Myndighed, Ungdommens, den mandlige som den kvindelige, Uddannelse i Fagskoler, Beskyttelse af unge Personer og Kvinder; Kvinders Udelukkelse fra Afgang til Arbejde i Industrier, der rumme særlige Farer for Kvindens Helbred eller Moralitet ere Opgaver, der ikke længe kunne sthydes tilside. *) Det samme gjælder Kravet om en

*) Ganske særligt Hensyn sthydes der den gifte Kone, som foruden sin Bestjæftigelse i Fabrikken har sine huslige Pligter at varetage. Det er intet godt Tegn paa Agtelse for de sædelige Krav, at man i næsten alle Landes Ar-

Maximalarbejdsdag, om Forbud mod Søndagsarbejde, imod Trucksystemet, om Udvikling af Læringsvæsenet, om Oprettelsen af Arbejdskamre og Voldgiftsretter o. s. v. Alt dette vil efterhaanden følge af Arbejdsgivernes og Arbejdernes fredelige og venstabelige Overvejelser til gjensidig Glæde og Tilfredshed for begge Parter.

Lykkes det saaledes ad fredelig Vej at fjerne Arbejdernes Mistænksomhed og Mistro, vil Socialismen og den med saa megen Bram bebudede sociale Revolution være et overvundet Onde. Socialismen og Anarchismen ville da være henviste til at søge deres Rekruter blandt Samfundets Parier, blandt alle de

bejderbemyndelseslovgivning har glemt at tage Hensyn til den giste Kvinde og Moderen. Og dog maa det erkjendes, at Bessjæftigelse af giste Kvinder i Fabriker er een af de værste Kræftsskader ved vor industrielle Udvikling. Der er ingen Bessignelse ved den giste Kvindes Arbejde. Naar Konen forstaaer at passe sit Hus, at holde Børnene rene og ordentlige, at tilberede Manden et veltillavet Maaltid Mad og at fremkalde Følelsen af Hygge og Velvære i Hjemmet, saa Opholdet der bliver Manden kjær, har hun gjort, hvad der kan forðres af en Kvinde. Kan den giste Kvindes Arbejde ikke helt forbydes, og Mændene ikke skamme sig ved at sende deres Husfruer paa Arbejde, bør der indrømmes disse Kvinder længere Fritid, at de kunne saa Lejlighed til at holde deres Hus og Børn i Orden.

uløstelige Individder, hvem Mangel paa Villie, Dygtighed eller Ærlighed, hvem forskyldt eller ufor-
skyldt Nød har bragt til at lide Skibbrud. Og
med saadanne Soldater styrter man ikke et Sam-
fund over Ende.

Hvad jeg kan fortælle Dem, m. H., om den
antisocialistiske Bevægelse, der praktisk og daadkræftig
og fri for alle doktrincære Theorier og Hypoteser,
har taget Kampen energisk op med Socialdemokratiet
og fra Rhinegnene har begyndt sit Sejrstog igjen-
nem Tyskland, er ikke hermed udtømt. Forhaa-
bentlig vil jeg senere faa Lejlighed til en mere de-
tailleret Udvikling af alt hvad, der vedrører denne
Bevægelse.

Naar jeg i Begyndelsen af mit Foredrag gav
en saa udførlig Oversigt over Udviklingen i Eng-
land, tilføjede jeg at give Dem, m. H., Lejlighed
til at dømme imellem Fordele og Ulemper ved de
Beje, ad hvilke man i England og Tyskland har
tilstræbt Arbejderspørgsmaalets Løsning. I Eng-
land staar Arbejderne organiserede i mægtige Trades-
unions som jævnbørdig Magt overfor Kapitalen.
Gjennem en uafbrudt Række Kampe have Trades-
unions vidst at skaffe sig Respekt, og først da ere
fredelige Diskussioner og rolige Overvejelser traadte

i Stedet for de mere revolutionære Kampmidler. Men alt, hvad Englænderne have vundet gennem en halvhundredaarig Kamp, lover den antisocialistiske Bevægelse at hidføre ad fredelig Vej. Ved at slutte sig til denne Bevægelse ville Arbejdsgiverne tilmed kunne gøre Regning paa deres Arbejdeses Tak, hvad de engelske Arbejdsgivere aldrig have kunnet gøre Krav paa.

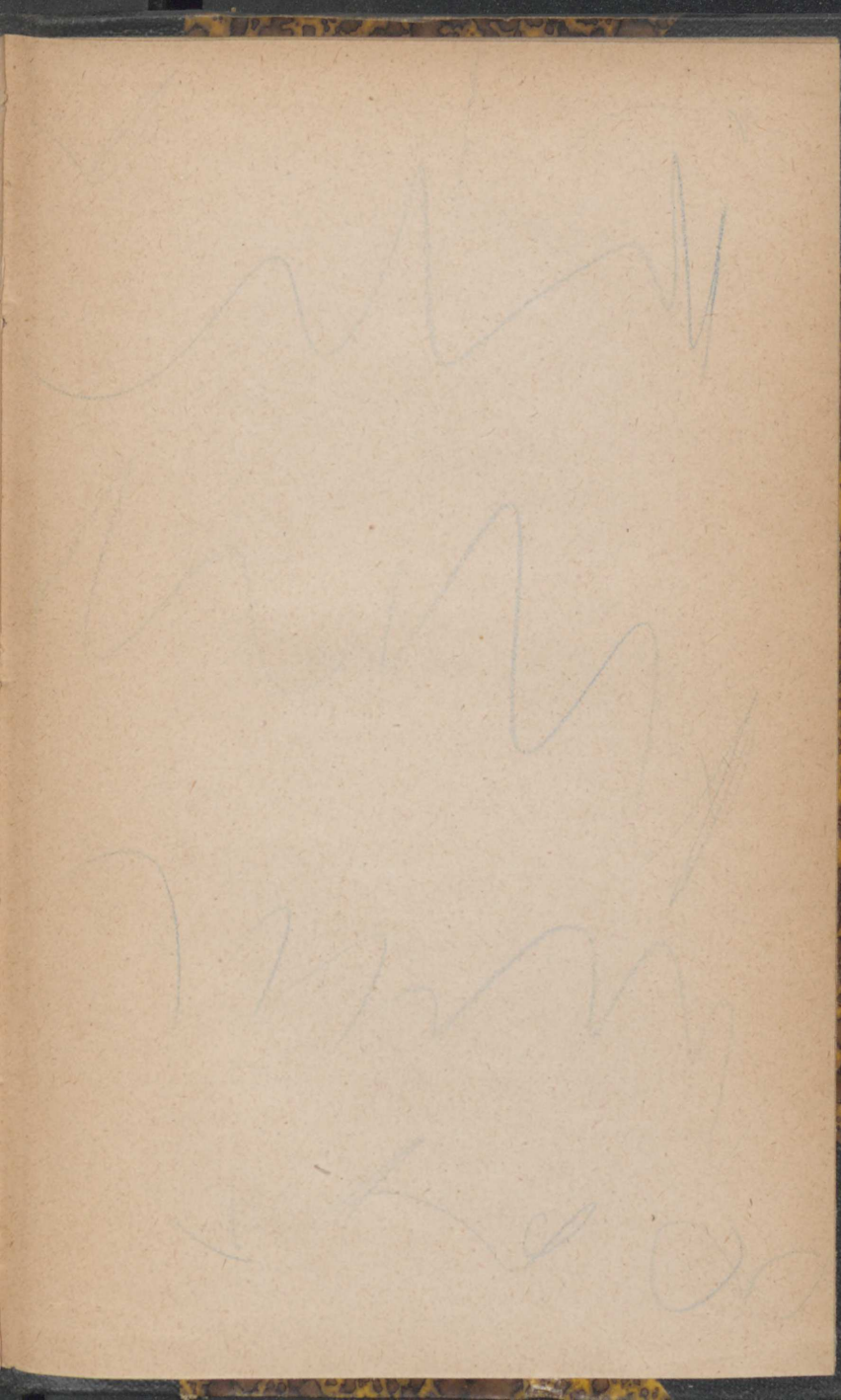
Men fremfor alt, og herpaa lægger jeg den største Vægt, vil den antisocialistiske Bevægelse kunne bane Vej for en Arbejderbeskyttelseslovgivning, der er afpasset efter vore hjemlige Forhold, efter vore danske Arbejdeses Løn og Ønsker og ikke er til-
dannet efter et importeret Mønster, der ikke passer for vore Forhold.

Der staar endnu kun tilbage med et Par Ord at omtale de Opgaver, der væsentlig ville tilfalde Kirken og dens Tjenere. Disses Hverv er det særlig at udvikle og retlede Arbejdernes religiøse og moralske Begreber, at bekæmpe Fritænkeriet, Driftsældigheden og Ufsædeligheden i alle dens Former, og dertil at indpode den sande Kjærlighedens Aand i de højere Klassers Bevidsthed, saaledes at ikke blot Arbejdsgiverne, men ogsaa deres Hustruer og Døtre lære at indsee, at de overfor Arbejderstanden have Op-

gaver at løse, som de ikke uden videre kunne styde tilside. Det er saaledes f. Ex. Fruer og Frøknens Pligt at tage sig af Fabrikarbejdersternes Uddannelse i Husgjerning, Syning og Strikning. Rundt omkring i Udlandet have særlig Fabrikanternes Hustruer og Døtre med stor Interesse taget denne Opgave op og sætte en Vre i at skaffe de arbejdende Kvinder en Uddannelse, der gjør dem det muligt at blive dygtige Hustruer og at skabe Manden et hyggeligt Hjem, der kan frelse ham fra Værtshusets Tillokkelser. Konens Uforstand er altfor ofte den Årsag, der driver Manden bort fra det uhyggelige og uordnede Hjem til Værtshuset eller til Socialdemokraternes Forsamlinger.

Før jeg slutter mit Foredrag, vil jeg, m. H., paa det bestemteste nedlægge Indsigelse imod at forstaa min Opfordring til Arbejdsgiverne om at tage Kampen mod Socialdemokratiet op som en Tilskyndelse til at stænge den enkelte Socialdemokrat ude fra Fabriker og Værksteder, fordi han bekjender sig til socialistiske Anskuelser. En saadan Fremfærd vilde sikkert være et uhyre Misgreb og kun skiftet til at vække Harm i Arbejderklassen. En Mandes Tanke er og skal være fri, og den ene Anskuelse har samme Ret til at fordre Respekt som den anden.

Hedenskabets Kristenforfølgelse og Middelalderens Rjætterbaal bør staa som advarende Exempler imod at sætte en lignende Bevægelse i Scene imod Socialismen. Er en Arbejder dygtig, flink og paapasselig, bør han som Socialdemokrat nyde samme Ret til Arbejde som de Arbejdere, der have sluttet sig til denne store Forening, eller som de, der hylde liberale Ideer. Socialdemokratistiske Agitatorer vil selvfølgelig ingen fornuftig Fabrikant tage i sit Arbejde; men iøvrigt gjælder det om at øve Tolerants. Hvordan i al Verden vil man bære sig ad med at omvende Socialdemokrater, naar man udstøder dem og lukker Fabrikens Døre for dem. Ad den Vej skaber man til Nød kun Hyklere, men vinder ingen Tilhængere.

9

